ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 16ης Δεκεμβρίου 1999 *

Στην υπόθεση C-101/98,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Bundesgerichtshof (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Union Deutsche Lebensmittelwerke GmbH

και

Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1898/87 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουλίου 1987, σχετικά με την προστασία της ονομασίας του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων κατά τη διάθεσή τους στο εμπόριο (ΕΕ L 182, σ. 36) και του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 89/398/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 3ης Μαΐου 1989, για

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τα τρόφιμα που προορίζονται για ειδική διατροφή (ΕΕ L 186, σ. 27),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Schintgen (εισηγητή), πρόεδρο του δευτέρου τμήματος, προεδρεύοντα του έκτου τμήματος, P. J. G. Kapteyn και G. Hirsch, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Saggio

γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Union Deutsche Lebensmittelwerke GmbH, εκπροσωπούμενη από τον K. A. Schroeter, δικηγόρο Αμβούργου,

— η Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV, εκπροσωπούμενη από τον H.-G. Borck, δικηγόρο Αμβούργου,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους E. Röder, Ministerialrat στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας, και C.-D. Quassowski, Regierungsdirektor στο ίδιο υπουργείο,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Ι. Χαλκιά, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και την Ι. Γαλάνη-Μαραγκουδάκη,

αναπληρωτή νομικό σύμβουλο στην ειδική νομική υπηρεσία, τμήμα ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου, του Υπουργείου Εξωτερικών,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την K. Rispal-Bellanger, υποδιευθύντρια στη διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και τον C. Vasak, αναπληρωτή γραμματέα εξωτερικών υποθέσεων στην ίδια διεύθυνση,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη C. Stix-Hackl, Gesandte στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εξωτερικών,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη C. Schmidt, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, και την K. Schreyer, δημόσιο υπάλληλο κράτους μέλους αποσπασμένη στην ίδια υπηρεσία,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Union Deutsche Lebensmittelwerke GmbH, εκπροσωπούμενης από τον K. A. Schroeter, της Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV, εκπροσωπούμενης από τον H.-G. Borck, της Γερμανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον W.-D. Plessing, Ministerialrat στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομικών, της Ελληνικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον I. Χαλκιά, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από την C. Schmidt, κατά τη συνεδρίαση της 24ης Μαρτίου 1999,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 10ης Ιουνίου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 5ης Μαρτίου 1998, που περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 9 Απριλίου 1998, το Bundesgerichtshof υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1898/87 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουλίου 1987, σχετικά με την προστασία της ονομασίας του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων κατά τη διάθεσή τους στο εμπόριο (ΕΕ L 182, σ. 36, στο εξής: κανονισμός), και του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 89/398/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 3ης Μαΐου 1989, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τα τρόφιμα που προορίζονται για ειδική διατροφή (ΕΕ L 186, σ. 27, στο εξής: οδηγία).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Union Deutsche Lebensmittelwerke GmbH (στο εξής: UDL), που είναι βιομηχανία τροφίμων, και της Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV (στο εξής: Schutzverband), που είναι μια ένωση για την προστασία του ανταγωνισμού, σχετικά με την ονομασία με την οποία η UDL σκοπεί να πωλήσει δύο από τα προϊόντα της.

Η κοινοτική ρύθμιση

3 Το άρθρο 2, παράγραφοι 2 και 3, του κανονισμού ορίζει τα εξής:

«2. Κατά την έννοια του παρόντος κανονισμού, ως γαλακτοκομικά προϊόντα νοούνται τα προϊόντα που προέρχονται αποκλειστικά από το γάλα· εννοείται ότι είναι δυνατό να προστίθενται ουσίες που είναι απαραίτητες για την παρασκευή τους, εφόσον οι εν λόγω ουσίες δεν χρησιμοποιούνται με σκοπό την ολική ή μερική αντικατάσταση οποιουδήποτε από τα συστατικά του γάλακτος.

Για τα γαλακτοκομικά προϊόντα χρησιμοποιούνται αποκλειστικά:

— οι ονομασίες που περιλαμβάνονται στο παράρτημα,

— οι ονομασίες κατά την έννοια του άρθρου 5 της οδηγίας 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1978, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση και την παρουσίαση των τροφίμων που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή καθώς επίσης και τη διαφήμισή τους, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την οδηγία 85/7/ΕΟΚ, που πράγματι χρησιμοποιούνται για τα γαλακτοκομικά προϊόντα.

3. Η ονομασία "γάλα" και οι ονομασίες που χρησιμοποιούνται για τον ορισμό των γαλακτοκομικών προϊόντων δύνανται επίσης να χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό με έναν ή περισσότερους όρους για τον ορισμό των σύνθετων προϊόντων των οποίων κανένα στοιχείο δεν υποκαθιστά ή δεν πρόκειται να υποκαταστήσει οποιοδήποτε

συστατικό του γάλακτος και των οποίων το γάλα ή ένα γαλακτοκομικό προϊόν αποτελεί ουσιώδες μέρος είτε λόγω της ποσότητάς του είτε λόγω του ότι η επίδρασή του χαρακτηρίζει το προϊόν.»

4 Το άρθρο 3 του κανονισμού προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Οι ονομασίες που αναφέρονται στο άρθρο 2 δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται για κανένα άλλο προϊόν εκτός από εκείνα που αναφέρονται στο άρθρο αυτό.

Ωστόσο, η διάταξη αυτή δεν θα εφαρμόζεται για την ονομασία προϊόντων των οποίων η ακριβής φύση είναι γνωστή λόγω παραδοσιακής χρήσης ή/και όταν οι ονομασίες χρησιμοποιούνται σαφώς για να περιγράφουν μια χαρακτηριστική ιδιότητα του προϊόντος.

2. Όσον αφορά προϊόν άλλο από αυτά που αναφέρονται στο άρθρο 2, δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται ετικέτες, εμπορικά έγγραφα, διαφημιστικό υλικό ή οποιαδήποτε μορφή διαφήμισης, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 2, σημείο 1, της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ, ούτε και οποιαδήποτε μορφή παρουσίασης που να δηλώνει, να συνεπάγεται ή να υπαινίσσεται ότι το εν λόγω προϊόν είναι γαλακτοκομικό.

Ωστόσο, για ένα προϊόν που περιέχει γάλα ή γαλακτοκομικά προϊόντα, η ονομασία "γάλα" ή οι ονομασίες που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά και μόνο για την περιγραφή των βασικών πρώτων υλών και για την απαρίθμηση των συστατικών σύμφωνα με την οδηγία 79/112/ΕΟΚ.»

5 Το παράρτημα του κανονισμού περιλαμβάνει, μεταξύ των ονομασιών που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, την ονομασία «τυριά».

6 Το άρθρο 1 της οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία αφορά τα τρόφιμα που προορίζονται για ειδική διατροφή.

2. α) Τα τρόφιμα που προορίζονται για ειδική διατροφή είναι τρόφιμα τα οποία λόγω της ειδικής σύνθεσής τους ή της ειδικής επεξεργασίας κατά την παρασκευή τους διακρίνονται σαφώς από τα τρόφιμα συνήθους κατανάλωσης, ανταποκρίνονται στο δηλούμενο θρεπτικό προορισμό τους και κατά τη διάθεσή τους στο εμπόριο δηλώνεται ότι επιτελούν τον προορισμό αυτόν·

β) ως ειδική διατροφή νοείται εκείνη που ανταποκρίνεται στις ειδικές ανάγκες διατροφής:

i) ορισμένων κατηγοριών ατόμων των οποίων έχει διαταραχθεί η πεπτική λειτουργία ή ο μεταβολισμός ή

ii) ορισμένων κατηγοριών ατόμων που βρίσκονται σε ειδική κατάσταση της φυσιολογίας τους και που μπορούν επομένως να ωφεληθούν

ιδιαίτερα από την ελεγχόμενη κατανάλωση ορισμένων ουσιών των τροφίμων ή

iii) υγιών βρεφών ή νηπίων.»

7 Το άρθρο 3 της οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Η φύση ή η σύνθεση των προϊόντων που αναφέρονται στο άρθρο 1 πρέπει να είναι τέτοια ώστε τα προϊόντα αυτά να είναι κατάλληλα για την ειδική διατροφή για την οποία προορίζονται.

2. Εξαιρέσει των μετατροπών που έχουν υποστεί ώστε να ανταποκρίνονται στους προβλεπόμενους στο άρθρο 1 ορισμούς, τα προϊόντα που αναφέρονται στο άρθρο 1 πρέπει επίσης να ανταποκρίνονται και στις διατάξεις αναγκαστικού δικαίου που ισχύουν για τα συνήθη τρόφιμα.»

8 Κατά το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας:

«1. Η οδηγία 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1978, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση, την παρουσίαση και τη διαφήμισή τους, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την οδηγία

89/395/ΕΟΚ, εφαρμόζεται στα προϊόντα που αναφέρονται στο άρθρο 1 υπό τις προϋποθέσεις που καθορίζονται παρακάτω.

2. Η ονομασία υπό την οποία πωλείται ένα προϊόν πρέπει να συνοδεύεται από ένδειξη των ειδικών θρεπτικών χαρακτηριστικών του. Ωστόσο, στην περίπτωση των προϊόντων που αναφέρονται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο β', σημείο iii, η ένδειξη αυτή αντικαθίσταται με την ένδειξη του προορισμού τους.»

9 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1978, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση και την παρουσίαση των τροφίμων που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή καθώς επίσης και τη διαφήμισή τους (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 33), προβλέπει τα εξής:

«Η επισήμανση και οι τρόποι σύμφωνα με τους οποίους πραγματοποιείται δεν πρέπει:

α) να είναι τέτοιας φύσεως ώστε να οδηγεί σε πλάνη τον αγοραστή, ιδίως:

i) ως προς τα χαρακτηριστικά του τροφίμου και, ιδίως, τη φύση, την ταυτότητα, τις ιδιότητες, τη σύνθεση, την ποσότητα, τη διατηρησιμότητα, την καταγωγή ή προέλευση, τον τρόπο παρασκευής ή λήψεως,

ii) με την απόδοση στο τρόφιμο αποτελεσμάτων ή ιδιοτήτων που δεν έχει,

iii) με τον υπαινιγμό ότι το τρόφιμο έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ενώ στην πραγματικότητα όλα τα παρόμοια τρόφιμα έχουν αυτά τα ίδια χαρακτηριστικά.»

10 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/112, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 89/395/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1989 (ΕΕ L 186, σ. 17), ορίζει τα εξής:

«Ονομασία πωλήσεως ενός τροφίμου είναι η ονομασία που προβλέπεται στις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις που εφαρμόζονται σ' αυτό και, όταν δεν υπάρχει παρόμοια πρόβλεψη, η ονομασία που έχει καθιερωθεί από τις συνήθειες στο κράτος μέλος στο οποίο διενεργείται η πώληση στον τελικό καταναλωτή και τις ομάδες ομαδικής εστίασης ή μια περιγραφή του προϊόντος και, εν ανάγκη, η οδηγία χρήσεώς του, η οποία πρέπει να είναι αρκετά ακριβής για να επιτρέψει στον αγοραστή να πληροφορείται την πραγματική του φύση και να το διακρίνει από προϊόντα με τα οποία θα μπορούσε να το συγχέει.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

11 Η επιχείρηση UDL είναι βιομηχανία τροφίμων, η οποία παράγει, μεταξύ άλλων, τυρί και προϊόντα που προέρχονται από το τυρί, στα οποία συγκαταλέγονται προϊόντα προοριζόμενα για ειδική ή διαιτητική διατροφή. Διαθέτει στο εμπόριο, μεταξύ άλλων, με το σήμα Becel, τρόφιμα στα οποία τα λίπη ζωικής προελεύσεως που περιέχουν κορεσμένα λιπαρά οξέα αντικαθίστανται από λίπη φυτικής προελεύσεως, πλούσια σε πολυακόρεστα λιπαρά οξέα, τα οποία έχουν την ιδιότητα να μειώνουν τα ποσοστά χοληστερίνης.

12 Από τις αρχές της δεκαετίας του '90, η UDL διαθέτει στο εμπόριο, με την ονομασία «διαιτητικό κρεμώδες προϊόν για επάλειψη», δύο προϊόντα φέροντα το σήμα Becel, τα οποία σκοπεί να πωλεί στο μέλλον με την ονομασία «Ολλανδικό ορεκτικό — Τυρί

διαίτης με φυτικά έλαια, για διατροφή με υποκατάστατα λιπαρά» και «Μαλακό τυρί διαίτης που περιέχει φυτικά έλαια, για διατροφή με υποκατάστατα λιπαρά». Η UDL σκοπεί, επιπλέον, να αναγράφει επί της συσκευασίας, όσον αφορά το πρώτο από τα προϊόντα αυτά, ότι «αυτό το τυρί διαίτης είναι πλούσιο σε πολυακόρεστα λιπαρά οξέα» και, όσον αφορά το δεύτερο, ότι «αυτό το τυρί διαίτης είναι ιδανικό για όσους προσέχουν τη διατροφή τους, όσον αφορά τη χοληστερίνη».

13 Δεδομένου ότι θεωρεί ότι οι νέες ονομασίες και περιγραφικές ενδείξεις που σκοπεί να επιθέσει η UDL επί των δύο προϊόντων του σήματος Becel είναι παράνομες, διότι το τυρί είναι γαλακτοκομικό προϊόν, ενώ, στη σύνθεση των δύο αυτών προϊόντων, οι λιπαρές ύλες του γάλακτος έχουν αντικατασταθεί πλήρως από λίπη φυτικής προελεύσεως, η Schutzverband ενήγαγε την UDL ενώπιον του Landgericht Hamburg, προκειμένου να απαγορευθεί στην επιχείρηση αυτή, αφενός, η χρήση της ονομασίας «τυρί» για τα προϊόντα αυτά και, αφετέρου, η επίθεση των εν λόγω ενδείξεων επί της συσκευασίας τους. Η αγωγή απορρίφθηκε από το Landgericht, έγινε όμως δεκτή από το εφετείο. Η UDL άσκησε αναίρεση (Revision) ενώπιον του Bundesgerichtshof, το οποίο, αφού έκρινε ότι η διαφορά εγείρει ζητήματα ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα δύο ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1898/87 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουλίου 1987, σχετικά με την προστασία της ονομασίας του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων κατά τη διάθεσή τους στο εμπόριο, την έννοια ότι — ακόμη κι αν ληφθεί υπόψη το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 89/398/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 3ης Μαΐου 1989, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τα τρόφιμα που προορίζονται για ειδική διατροφή — ένα γαλακτοκομικό προϊόν στη σύνθεση του οποίου οι λιπαρές ύλες του γάλακτος έχουν αντικατασταθεί, για διαιτητικούς λόγους, από φυτικές λιπαρές ύλες δεν μπορεί να φέρει την ονομασία "τυρί";

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα: έχει σημασία το γεγονός ότι η ονομασία "τυρί διαίτης με φυτικά έλαια (ή μαλακό τυρί διαίτης που περιέχει φυτικά έλαια), για διατροφή με υποκατάστατα λιπαρά" συμπληρώνεται επί της συσκευασίας με περιγραφικές ενδείξεις, όπως "αυτό το τυρί διαίτης

είναι πλούσιο σε πολυακόρεστα λιπαρά οξέα (...)" ή "αυτό το τυρί διαίτης είναι ιδανικό για όσους προσέχουν τη διατροφή τους, όσον αφορά τη χοληστερίνη (...)"»;

Επί του πρώτου ερωτήματος

14 Πριν δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να εξεταστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού έχει εφαρμογή στα τρόφιμα που προορίζονται για ειδική διατροφή.

15 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι αντίστοιχοι σκοποί του κανονισμού διαφέρουν από τους σκοπούς της οδηγίας και ότι η οδηγία δεν αποκλείει την εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού στα τρόφιμα που προορίζονται για ειδική διατροφή. Πράγματι, ο κανονισμός σκοπεί να προστατεύσει την ονομασία του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων, ενόψει της φυσικής τους συνθέσεως, προς το συμφέρον των παραγωγών και των καταναλωτών, ενώ ο σκοπός της οδηγίας έγκειται στη θέσπιση συγκεκριμένων κανόνων για την επισήμανση και την παρουσίαση των προϊόντων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της, ώστε να διασφαλίζεται ότι η φύση και η σύνθεση των προϊόντων αυτών είναι κατάλληλες για την ειδική διατροφή για την οποία προορίζονται τα προϊόντα.

16 Επιπλέον, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της UDL, από το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας, σε συνδυασμό με τον κανονισμό, ουδόλως απορρέει ότι το κοινοτικό δίκαιο όχι μόνον δεν απαγορεύει να φέρει η διαιτητική παραλλαγή ενός τροφίμου την ίδια ονομασία πωλήσεως που φέρει το αντίστοιχο σύνηθες προϊόν, αλλά, πολλώ μάλλον, επιβάλλει τη χρήση της ονομασίας αυτής για την περιγραφή της παραλλαγής αυτής.

17 Πράγματι, σύμφωνα και με την άποψη της Γερμανικής Κυβερνήσεως, από το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας προκύπτει ότι η διάταξη αυτή δεν αφορά παρά μόνον τις «μετατροπές» που έχουν υποστεί τα προϊόντα και ότι, επομένως, αφορά μόνον τη σύνθεσή τους και όχι την ονομασία τους.

18 Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από το γράμμα της τέταρτης αιτιολογικής σκέψεως της οδηγίας, από την οποία προκύπτει ότι οι παρεκκλίσεις από τις γενικές ή ειδικές διατάξεις που ισχύουν για τα τρόφιμα είναι αναγκαίες μόνο στο μέτρο κατά το οποίο οι διατάξεις αυτές δεν επιτρέπουν τη μετατροπή της συνθέσεως ή της παρασκευής ενός τροφίμου ώστε να επιτευχθεί ο σκοπός της ειδικής διατροφής που επιδιώκουν τα προϊόντα που εμπίπτουν στην οδηγία.

19 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η ονομασία των τροφίμων που προορίζονται για ειδική διατροφή διέπεται από τον κανονισμό και ότι, επομένως, τα προϊόντα αυτά δεν μπορούν να φέρουν την ονομασία γένους των αντίστοιχων προϊόντων συνήθους καταναλώσεως παρά μόνον εάν η σύνθεσή τους, μολονότι έχει υποστεί μετατροπές ώστε να ανταποκρίνεται στον σκοπό της ειδικής διατροφής, δεν αντιβαίνει προς τις διατάξεις περί προστασίας της εν λόγω ονομασίας.

20 Όσον αφορά το ζήτημα αν η ονομασία «τυρί» μπορεί να χρησιμοποιείται για ένα προϊόν στη σύνθεση του οποίου οι λιπαρές ύλες του γάλακτος έχουν αντικατασταθεί από λιπαρές ύλες φυτικής προελεύσεως, πρέπει, κατ' αρχάς, να υπομνηστεί ότι, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 2, και το παράρτημα του κανονισμού, η ονομασία «τυρί» μπορεί να χρησιμοποιείται αποκλειστικά για τα «γαλακτοκομικά προϊόντα», που είναι «τα προϊόντα που προέρχονται αποκλειστικά από το γάλα· εννοείται ότι είναι δυνατό να προστίθενται ουσίες που είναι απαραίτητες για την παρασκευή τους, εφόσον οι εν λόγω ουσίες δεν χρησιμοποιούνται με σκοπό την ολική ή μερική αντικατάσταση οποιουδήποτε από τα συστατικά του γάλακτος».

21 Ακολούθως, πρέπει να τονιστεί ότι το ίδιο αυτό άρθρο ορίζει, στην παράγραφό του 3, ότι «οι ονομασίες που χρησιμοποιούνται για τον ορισμό των γαλακτοκομικών

προϊόντων δύνανται επίσης να χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό με έναν ή περισσότερους όρους για τον ορισμό των σύνθετων προϊόντων των οποίων κανένα στοιχείο δεν υποκαθιστά ή δεν πρόκειται να υποκαταστήσει οποιοδήποτε συστατικό του γάλακτος και των οποίων το γάλα ή ένα γαλακτοκομικό προϊόν αποτελεί ουσιώδες μέρος, είτε λόγω της ποσότητάς του είτε λόγω του ότι η επίδρασή του χαρακτηρίζει το προϊόν».

22 Από το γράμμα των διατάξεων αυτών προκύπτει σαφώς ότι ένα γαλακτοκομικό προϊόν στη σύνθεση του οποίου οποιοδήποτε συστατικό του γάλακτος έχει αντικατασταθεί, έστω εν μέρει μόνο, δεν μπορεί να φέρει μια από τις ονομασίες που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, του κανονισμού.

23 Υπό τις συνθήκες αυτές, προϊόντα προερχόμενα από το γάλα, όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη, στη σύνθεση των οποίων ένα συστατικό του γάλακτος, εν προκειμένω οι λιπαρές ύλες ζωικής προελεύσεως, έχει πλήρως αντικατασταθεί από άλλη ουσία, ήτοι από λιπαρές ύλες φυτικής προελεύσεως, δεν εμπίπτουν στην κατηγορία των «γαλακτοκομικών προϊόντων», όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού, και δεν μπορούν, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, να φέρουν την ονομασία «τυρί».

24 Ενόψει των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας, έχει την έννοια ότι ένα γαλακτοκομικό προϊόν στη σύνθεση του οποίου οι λιπαρές ύλες του γάλακτος έχουν αντικατασταθεί, για διαιτητικούς λόγους, από λιπαρές ύλες φυτικής προελεύσεως δεν μπορεί να ονομάζεται «τυρί».

Επί του δευτέρου ερωτήματος

25 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού, που εφαρμόζεται σε προϊόντα εκτός

αυτών που αναφέρονται στο άρθρο 2 του κανονισμού, όπως είναι τα επίμαχα στην κύρια δίκη προϊόντα, «δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται ετικέτες, εμπορικά έγγραφα, διαφημιστικό υλικό ή οποιαδήποτε μορφή διαφήμισης (...) ούτε και οποιαδήποτε μορφή παρουσίασης που να δηλώνει, να συνεπάγεται ή να υπαινίσσεται ότι το εν λόγω προϊόν είναι γαλακτοκομικό».

26 Όμως, όπως ορθώς τόνισε η Ελληνική Κυβέρνηση, η χρήση της ονομασίας «διαιτητικό τυρί» για προϊόντα όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη μπορεί να δημιουργήσει στους καταναλωτές την εντύπωση ότι πρόκειται για προϊόντα φέροντα την ονομασία «γαλακτοκομικά προϊόντα» υπό την έννοια του κανονισμού, ενώ τούτο δεν συμβαίνει στην πραγματικότητα, οι δε περιγραφικές ενδείξεις που σκοπεί να προσθέσει επί της συσκευασίας η UDL δεν μπορούν να απαλείψουν την εντύπωση αυτή ούτε να άρουν τον εντεύθεν απορρέοντα κίνδυνο συγχύσεως.

27 Πράγματι, οι περιγραφικές αυτές ενδείξεις όχι μόνο δεν αναφέρουν σαφώς ότι οι λιπαρές ύλες του γάλακτος έχουν αντικατασταθεί πλήρως από λιπαρές ύλες φυτικής προελεύσεως, αλλά, αντιθέτως, αυξάνουν τον κίνδυνο συγχύσεως των καταναλωτών, καθόσον, διά της παράνομης χρήσεως του όρου «τυρί», υπαινίσσονται, κατά παράβαση του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού, ότι τα εν λόγω προϊόντα είναι γαλακτοκομικά προϊόντα.

28 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η χρήση περιγραφικών ενδείξεων όπως αυτές που αναφέρονται στη σκέψη 12 της παρούσας αποφάσεως δεν ασκεί καμία επιρροή στην απαγόρευση χρήσεως της ονομασίας «διαιτητικό τυρί» για προϊόντα στη σύνθεση των οποίων οποιοδήποτε συστατικό του γάλακτος έχει αντικατασταθεί από άλλη ουσία.

29 Η διαπίστωση αυτή δεν αναιρείται από το επιχείρημα που προέβαλε η UDL, κατά το οποίο η απαγόρευση χρήσεως του όρου «τυρί» ως ονομασίας προϊόντων προερχομένων από το γάλα, στη σύνθεση των οποίων ένα φυσικό συστατικό έχει αντικα-

τασταθεί από εξωγενή ουσία, αντιβαίνει προς την αρχή της αναλογικότητας, ακόμη κι αν οι συσκευασίες φέρουν περιγραφικές ενδείξεις.

30 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η αρχή της αναλογικότητας, η οποία αποτελεί μέρος των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου, απαιτεί οι πράξεις των κοινοτικών οργάνων να μην υπερβαίνουν τα όρια του καταλλήλου και του αναγκαίου για την επίτευξη των σκοπών που νομίμως επιδιώκει η οικεία ρύθμιση, εξυπακουομένου ότι, οσάκις υφίσταται επιλογή μεταξύ περισσοτέρων καταλλήλων μέτρων, πρέπει να επιλέγεται το λιγότερο καταναγκαστικό και ότι τα προξενούμενα μειονεκτήματα δεν πρέπει να είναι δυσανάλογα προς τους επιδιωκομένους σκοπούς (βλ, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 13ης Νοεμβρίου 1990 στην υπόθεση C-331/88, Fedesa κ.λπ., Συλλογή 1990, σ. I-4023, σκέψη 13, και της 5ης Μαΐου 1998 στην υπόθεση C-180/96, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-2265, σκέψη 96).

31 Αποτελεί επίσης πάγια νομολογία ότι, όσον αφορά τον δικαστικό έλεγχο των ανωτέρω προϋποθέσεων, ο κοινοτικός νομοθέτης διαθέτει στον τομέα της κοινής γεωργικής πολιτικής διακριτική ευχέρεια αντίστοιχη προς τις πολιτικές ευθύνες που του αναθέτουν τα άρθρα 40 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 34 ΕΚ), 41 και 42 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρα 35 ΕΚ και 36 ΕΚ) και 43 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 37 ΕΚ). Κατά συνέπεια, η νομιμότητα μέτρου θεσπιζομένου στον τομέα αυτό μπορεί να επηρεαστεί μόνον όταν το μέτρο είναι προδήλως ακατάλληλο για την επίτευξη του επιδιωκομένου από το αρμόδιο όργανο σκοπού (βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις Fedesa κ.λπ., σκέψη 14, και Ηνωμένο Βασίλειο κατά Επιτροπής, σκέψη 97).

32 Συναφώς επιβάλλεται, πρώτον, η διαπίστωση ότι, όπως προκύπτει από την τρίτη και την έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού, ο σκοπός που επιδιώκει ο νομοθέτης έγκειται στην προστασία της φυσικής συνθέσεως του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων προς το συμφέρον των παραγωγών και των καταναλωτών της

Κοινότητας και η αποτροπή της δημιουργίας στους καταναλωτές οποιασδήποτε συγχύσεως μεταξύ των γαλακτοκομικών προϊόντων και των άλλων τροφίμων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που περιέχουν εν μέρει γαλακτοκομικά συστατικά.

33 Δεύτερον, πρέπει να τονιστεί ότι δεν αποδεικνύεται ότι η χρήση της ονομασίας «τυρί», συνοδευομένης από περιγραφικές ενδείξεις, όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, για προϊόντα στη σύνθεση των οποίων οι λιπαρές ύλες του γάλακτος έχουν αντικατασταθεί πλήρως από λιπαρές ύλες φυτικής προελεύσεως, μπορεί να αποτρέψει με βεβαιότητα τη δημιουργία στους καταναλωτές οποιασδήποτε συγχύσεως, όσον αφορά τη σύνθεση του προϊόντος που θέλουν να αγοράσουν. Αντιθέτως, η χρήση αυτή μπορεί προδήλως να θέσει σε κίνδυνο την προστασία της φυσικής συνθέσεως του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων.

34 Κατά συνέπεια, η απαγόρευση της χρήσεως της ονομασίας «τυρί» για προϊόντα προερχόμενα από το γάλα, στη σύνθεση των οποίων ένα φυσικό συστατικό του γάλακτος έχει αντικατασταθεί από εξωγενή ουσία, έστω κι αν οι συσκευασίες φέρουν προς τούτο περιγραφικές ενδείξεις, δεν αποτελεί μέτρο προδήλως ακατάλληλο για την υλοποίηση του επιδιωκομένου σκοπού και, επομένως, δεν αντιβαίνει προς την αρχή της αναλογικότητας.

35 Ενόψει των προεκτεθέντων, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, όσον αφορά προϊόντα που προέρχονται από το γάλα, στη σύνθεση των οποίων ένα φυσικό συστατικό του γάλακτος έχει αντικατασταθεί από εξωγενή ουσία, δεν επιτρέπεται η χρήση μιας ονομασίας όπως «τυρί διαίτης με φυτικά έλαια (ή μαλακό τυρί διαίτης που περιέχει φυτικά έλαια) για διατροφή με υποκατάστατα λιπαρά», έστω κι αν η ονομασία αυτή συμπληρώνεται από περιγραφικές ενδείξεις αναγραφόμενες επί

των συσκευασιών, όπως «αυτό το τυρί διαίτης είναι πλούσιο σε πολυακόρεστα λιπαρά οξέα» ή «αυτό το τυρί διαίτης είναι ιδανικό για όσους προσέχουν τη διατροφή τους όσον αφορά τη χοληστερίνη».

Επί των δικαστικών εξόδων

36 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική, η Ελληνική, η Γαλλική και η Αυστριακή Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 5ης Μαρτίου 1998 το Bundesgerichtshof, αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1898/87 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουλίου 1987, σχετικά με την προστασία της ονομασίας του γάλακτος**

και των γαλακτοκομικών προϊόντων κατά τη διάθεσή τους στο εμπόριο, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 89/398/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 3ης Μαΐου 1989, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τα τρόφιμα που προορίζονται για ειδική διατροφή, έχει την έννοια ότι ένα γαλακτοκομικό προϊόν στη σύνθεση του οποίου οι λιπαρές ύλες του γάλακτος έχουν αντικατασταθεί, για διαιτητικούς λόγους, από λιπαρές ύλες φυτικής προελεύσεως δεν μπορεί να ονομάζεται «τυρί».

2) **Όσον αφορά προϊόντα προερχόμενα από το γάλα στη σύνθεση των οποίων ένα φυσικό συστατικό του γάλακτος έχει αντικατασταθεί από εξωγενή ουσία, δεν επιτρέπεται η χρήση μιας ονομασίας όπως «τυρί διαίτης με φυτικά έλαια (ή μαλακό τυρί διαίτης που περιέχει φυτικά έλαια) για διατροφή με υποκατάστατα λιπαρά», έστω κι αν η ονομασία αυτή συμπληρώνεται από περιγραφικές ενδείξεις αναγραφόμενες επί των συσκευασιών, όπως «αυτό το τυρί διαίτης είναι πλούσιο σε πολυακόρεστα λιπαρά οξέα» ή «αυτό το τυρί διαίτης είναι ιδανικό για όσους προσέχουν τη διατροφή τους όσον αφορά τη χοληστερίνη».**

Schintgen Kapteyn Hirsch

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 16 Δεκεμβρίου 1999.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

J. C. Moitinho de Almeida